

Як діяти у разі нещасного випадку в закладі освіти

Якщо дитина травмувалася під час освітнього процесу, її здоров'я та життя залежить від правильних та оперативних дій працівників та директора закладу освіти. Важливо не лише швидко надати допомогу постраждалій дитині, але й унеможливити повторення подібних випадків: провести якісне розслідування нещасного випадку та вжити всіх належних заходів для більшої безпеки у школі.

На жаль, не всі учасники освітнього процесу впевнено знають, як правильно діяти, коли стався нещасний випадок.

Найнебезпечнішим порушенням є те, що не всі працівники закладів освіти надають домедичну допомогу постраждалій дитині та не викликають для дитини «швидку допомогу», не повідомляють про ситуацію директора та / або батьків. Іноді стається і так, що батьки не повідомляють школу про нещасний випадок з дитиною.

Служба освітнього омбудсмена підготувала [юридичне роз'яснення](#) про те, як діяти учасникам освітнього процесу, якщо у закладі освіти стався нещасний випадок.

Які події підпадають під визначення «нещасний випадок під час освітнього процесу»

Нещасний випадок – обмежена в часі подія, раптовий вплив небезпечного чинника чи середовища, що сталися під час освітнього процесу і зашкодили здоров'ю чи призвели до смерті здобувача освіти (пункт 3 розділу 1 [«Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі здобувачами освіти під час освітнього процесу»](#)).

Нещасними випадками під час освітнього процесу вважаються випадки, які сталися під час:

- проведення навчальних занять чи на перерві;
- прямування на заняття з одного корпусу закладу освіти до іншого, якщо це визначено навчальними, виробничими та науковими планами та розкладом занять;
- проведення позакласних, позашкільних заходів під безпосереднім керівництвом працівника закладу освіти або іншої особи, яка призначена наказом закладу освіти;
- занять із трудового та професійного навчання, проведення професійних, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, виробничої та навчальної практики, які проводяться відповідно до навчальних планів у закладах освіти або на територіях, що їм належать;
- роботи на навчально-дослідних ділянках закладу освіти та у шкільних лісництвах;
- роботи та відпочинку у студентських, учнівських об'єднаннях (таборах праці та відпочинку, дитячих оздоровчих таборах при закладах освіти тощо);
- спортивних змагань, тренувань, оздоровчих заходів, екскурсій, походів, експедицій, організованих закладом освіти;

- перевезень здобувачів освіти до місця проведення навчання, інших заходів і назад, якщо було організоване довозення та прямування їх на запланований захід на транспорті або пішки (пункт 5 розділу 1 Положення).

Які нещасні випадки розслідуються в закладі освіти

Процедуру розслідування нещасних випадків в закладах освіти визначає [«Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі здобувачами освіти під час освітнього процесу»](#). Дія цього Положення поширюється на заклади освіти всіх рівнів незалежно від їхньої форми власності й підпорядкування, окрім закладів освіти Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України.

Розслідуються нещасні випадки, що трапилися зі здобувачами освіти під час освітнього процесу через травми, отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою, ушкодження, отримані внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха, контакту з рослинами, тваринами (пункт 4 розділу 1 Положення).

Нещасні випадки, що трапилися за таких умов, розслідуються за процедурою цього [Положення](#). Інші нещасні випадки розслідуються згідно з [Порядком розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру](#).

Якщо нещасний випадок під час освітнього процесу спричинив тяжкі (зокрема інвалідність потерпілого) чи смертельні наслідки, смерть здобувача освіти або стався груповий нещасний випадок (травмувалося двоє і більше потерпілих, незалежно від тяжкості тілесних ушкоджень), проводиться спеціальне розслідування (пункт 1 розділ 3 Положення).

Що робити, якщо під час освітнього процесу трапився нещасний випадок

Що робить постраждалий або свідок

- обов'язково повідомляє вчителя, вихователя, викладача, іншого працівника, що був присутній під час заходів освітнього процесу в закладі освіти чи за його межами (пункт 1 розділу 2 Положення).

Що має робити працівник, який дізнався про нещасний випадок

- терміново надає домедичну допомогу потерпілому;
- викликає швидку, а якщо швидкої в населеному пункті немає, організовує транспортування здобувача освіти до найближчого закладу охорони здоров'я;
- зберігає обставини на місці нещасного випадку в тому стані, у якому вони були на момент події (якщо це не загрожує життю та здоров'ю тих, хто там перебуває);
- негайно повідомляє про те, що сталося, керівника закладу освіти та відповідального за охорону праці, безпеку життєдіяльності в закладі освіти. Якщо нещасний випадок трапився під час походів, екскурсій або інших заходів поза територією району або міста, де розташовано заклад освіти, відповідальний за

проведення заходу негайно повідомляє також орган управління освітою за місцем події (пункт 1, розділ 2 Положення).

Як має діяти керівник закладу освіти, коли дізнається про нещасний випадок

Керівник негайно:

- викликає потерпілому швидку медичну допомогу, якщо цього не зробив учитель;
- повідомляє батьків, інших законних представників потерпілого;
- усуває причини нещасного випадку;
- направляє письмовий запит до закладу охорони здоров'я, куди доставили потерпілого або в якому потерпілий перебуває на обліку під час лікування, щоб отримати довідку про характер і тяжкість ушкодження потерпілого, тобто встановлює та засвідчує факт ушкодження (пункт 6 розділу 1 Положення).
- упродовж доби видає наказ про утворення комісії з розслідування нещасного випадку (про склад та роботу комісії – у пунктах 3-9 розділу 2 Положення) та організовує правильне і своєчасне розслідування. Якщо медичний заклад не надає згадану в пункті 4 довідку, строк розслідування може продовжуватися на час, потрібний для отримання та опрацювання довідки;
- про нещасний випадок, що стався зі здобувачем освіти через отруєння, нанесення тілесних ушкоджень унаслідок протиправних дій, інших правопорушень під час освітнього процесу також повідомляє органи поліції та заклад охорони здоров'я відповідної території.
- забезпечує, щоб комісія склала акт розслідування нещасного випадку та акт за формою Н-Н (ознайомитися з формами цих документів можна у Додатках 1-2 Положення);
- розробляє і забезпечує виконання заходів щодо усунення причин нещасного випадку (пункт 10 розділ 2 Положення).

Одержавши підготовлені комісією акти та матеріали, упродовж одного робочого дня розглядає і затверджує акт розслідування нещасного випадку та акт за формою Н-Н.

Примірники затвердженого акта за формою Н-Н протягом трьох робочих днів надає або надсилає поштою:

- потерпілому, батькам, іншим законним представникам потерпілого;
- якщо нещасний випадок стався в структурному підрозділі закладу освіти, керівнику структурного підрозділу;
- начальнику служби охорони праці закладу освіти або відповідальному за охорону праці;
- засновнику (засновникам) приватного закладу освіти, органу управління освітою, іншим державним органам, до сфери управління яких належить заклад освіти;
- профспілки, якщо нема профспілки – уповноваженій найманими працівниками особі з питань охорони праці (пункт 11 розділ 2 Положення).

Після того як потерпілий закінчив лікування або у разі його смерті – складає та надсилає в десятиденний строк усім, кому надсилалися примірники акта за формою Н-Н, повідомлення про наслідки нещасного випадку (ознайомитися з формою повідомлення можна в Додатку 3 Положення) (пункт 18 розділ 2 Положення).

Реєстрація нещасних випадків у закладі освіти

Усі нещасні випадки, оформлені актами за формою Н-Н, беруться на облік і реєструються (пункт 19 розділ 2 Положення) закладом освіти в журналі реєстрації нещасних випадків. Заклад освіти на підставі актів за формою Н-Н подає звіт про травматизм під час освітнього процесу до управління освіти, якому підпорядковується. Керівник закладу освіти відповідає за правдивість зазначених у звіті відомостей (пункт 3 розділ 4 Положення).

Якщо нещасний випадок не спричинив мікротравми, він засвідчується і реєструється медичним працівником закладу освіти в окремому журналі реєстрації мікротравм і не береться на облік (пункт 20 розділ 2 Положення).

Докладніше про порядок ведення обліку нещасних випадків в розділі 4 Положення.

Якщо потерпілий або його батьки не повідомили директора про нещасний випадок у той же день або наслідки проявилися не відразу

Якщо потерпілий не повідомив керівника закладу про нещасний випадок у день, коли він трапився, або наслідки нещасного випадку проявилися не відразу:

- потерпілий, його батьки, інші законні представники подають письмову заяву керівникові закладу;
- довідку від медичного закладу, що підтверджує наслідки для здоров'я.

Далі створюється комісія, яка розслідує випадок протягом місяця з дня отримання заяви, незалежно від строку настання нещасного випадку. Вона вирішує, чи в цьому випадку складати акт за формою Н-Н після всебічної перевірки заяви про нещасний випадок з урахуванням усіх обставин, довідки закладу охорони здоров'я про характер і тяжкість ушкодження потерпілого, можливої причини її походження, свідчень учасників (свідків) та інших доказів (пункт 13 розділ 2 Положення).

Що мають знати постраждалий та батьки, законні представники

Як вже було зазначено, постраждалий обов'язково має повідомити, що з ним трапився нещасний випадок, педагогічного працівника, що був присутній під час проведення заходів освітнього процесу в закладі освіти чи за його межами (пункт 1 розділу 2 Положення).

Педагогічний працівник викликає швидку, і здобувач освіти їде до лікарні. Найчастіше батьки не встигають так швидко приїхати до школи, тому директор школи надає розпорядження про супровід дитини до лікарні будь-якому педагогічному працівнику, який має таку можливість. У цей час директор негайно повідомляє батьків про нещасний випадок.

У лікарні дитину оглядають медики, та заклад охорони здоров'я видає батькам, законним представникам довідку про характер і тяжкість ушкодження потерпілого, тобто встановлює та засвідчує факт ушкодження.

Упродовж доби директор має видати наказ про утворення комісії з розслідування нещасного випадку, у роботі якої потерпілий, його батьки, інші законні представники мають право брати участь, надавати свої пояснення та пропозиції, додавати до матеріалів розслідування документи, що пояснюють причини та обставини нещасного випадку, викладати письмово або усно свою особисту думку щодо нещасного випадку та отримувати від комісії інформацію про хід проведення розслідування (пункт 4 розділ 2 Положення).

Потерпілий, його батьки, інші законні представники можуть звернутися до керівника закладу освіти з письмовою заявою, щоб інформація про наслідки нещасного випадку не розголошувалася, якщо така інформація може завдати моральної шкоди потерпілому (пункт 5 розділ 2 Положення).

Коли комісія склала акт за формою Н-Н і керівник його затвердив, упродовж трьох робочих днів він має надати або надіслати поштою потерпілому, його батькам, іншим законним представникам примірники цього акта (пункт 11 розділ 2 Положення).

Якщо керівник закладу освіти відмовляється утворювати комісію і складати акт розслідування нещасного випадку та акт за формою Н-Н або якщо потерпілий, його батьки, інші законні представники не згодні зі змістом чи висновками акта за формою Н-Н, вони можуть подати письмову заяву для розгляду питання щодо розслідування нещасного випадку засновнику приватного закладу освіти (якщо заклад, де навчається дитина, приватний), міському та обласному департаменту освіти, іншому державному органу управління закладом. Питання розглядається впродовж 10 робочих днів із дня подання заяви (пункт 12 розділ 2 Положення).

Якщо стан здоров'я потерпілого погіршився через загальне захворювання, і це підтверджується відповідною довідкою медичного закладу, нещасний випадок розслідується за первинним діагнозом, наслідок погіршення стану здоров'я не враховується, акт за формою Н-Н не складається (пункт 14 розділ 2 Положення).

Після того як потерпілий закінчив лікування або у разі його смерті керівник закладу складає та надсилає в десятиденний строк батькам або законним представникам дитини повідомлення про наслідки нещасного випадку (пункт 18 розділ 2 Положення).

Спеціальне розслідування нещасних випадків

Спеціальне розслідування проводиться, якщо нещасний випадок під час освітнього процесу спричинив тяжкі (зокрема інвалідність потерпілого) чи смертельні наслідки, смерть здобувача освіти або стався груповий нещасний випадок (травмувалося двоє і більше потерпілих, незалежно від тяжкості тілесних ушкоджень). Якщо під час освітнього процесу здобувач освіти скоїв самогубство чи спробу самогубства, розслідування проводиться органами правопорядку. (пункт 1 розділ 3 Положення).

Як діяти керівнику закладу освіти

У цих випадках керівник закладу освіти зобов'язаний негайно повідомити:

- батьків, інших законних представників потерпілого чи потерпілих;
- заклад охорони здоров'я за місцем, де стався нещасний випадок (якщо трапилося отруєння – територіальний орган Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів);
- орган управління освітою, інший державний орган, до сфери управління якого належить заклад освіти, засновника приватного закладу освіти – повідомляє телефоном, електронною поштою чи факсом протягом трьох годин, відколи стало відомо про такий випадок;
- органи поліції за місцем, де стався нещасний випадок (пункт 2 розділ 3 Положення).

На вимогу комісії зі спеціального розслідування керівник закладу освіти зобов'язаний:

- запросити для участі в розслідуванні нещасного випадку фахівців-експертів;
- організувати фотознімки пошкодженого об'єкта, який травмував потерпілого (вікно, обвалений шматок стіни тощо), місця нещасного випадку та надати інші потрібні документи;
- організувати проведення лабораторних досліджень, випробувань та інших робіт;
- надати транспортні засоби та засоби зв'язку, потрібні для роботи комісії;
- забезпечити друкування, розмноження у потрібній кількості матеріалів спеціального розслідування (пункт 12 розділу 3 Положення).

Заклад освіти, де стався нещасний випадок, компенсує витрати, пов'язані з діяльністю комісії зі спеціального розслідування та залученням до її роботи фахівців (пункт 14 розділу 3 Положення).

Коли керівник розглянув отримані матеріали комісії спеціального розслідування нещасного випадку, він видає наказ (розпорядження) про вжиття запропонованих комісією заходів щодо запобігання подібним випадкам, а також притягнення осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів про охорону праці, вимог безпеки проведення освітнього процесу, до відповідальності. Про виконання заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам керівник закладу освіти письмово повідомляє орган управління освітою, інший державний орган, до сфери управління якого належить заклад освіти, засновника (засновників) закладу освіти (пункт 17 розділу 3 Положення).

Примірники акта спеціального розслідування, акта за формою Н-Н (на кожного потерпілого окремо), копії наказу закладу освіти, органу управління освітою, до сфери управління якого належить заклад освіти, про вжиття запропонованих комісією зі спеціального розслідування заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам у десятиденний строк після завершення спеціального розслідування надсилаються керівником закладу освіти, органом управління освітою, до сфери управління якого належить заклад освіти, до Міністерства освіти і науки України (пункт 18 розділу 3 Положення).

Як діяти органам управління освітою

Відділ (управління) освіти, дізнавшись про такий нещасний випадок, протягом доби має повідомити орган управління освітою вищого рівня (пункт 3 розділ 3 Положення). Далі створюється спеціальна комісія, яка проводить розслідування, складає всі необхідні

документи. Коли комісія склала акт спеціального розслідування, керівник управління освітою впродовж трьох робочих днів розглядає та затверджує цей акт (пункт 9 розділу 3 Положення).

Примірники акта спеціального розслідування, акта за формою Н-Н (на кожного потерпілого окремо), копії наказу закладу освіти, органу управління освітою, до сфери управління якого належить заклад освіти, про вжиття запропонованих комісією зі спеціального розслідування заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам в десятиденний строк після завершення спеціального розслідування надсилаються керівником закладу освіти, органом управління освітою, до сфери управління якого належить заклад освіти, до Міністерства освіти і науки України (пункт 18 розділу 3 Положення).

Як діяти спеціальній комісії

Спеціальна комісія створюється вже не керівником закладу освіти, а різними органами, залежно від кількості постраждалих від нещасного випадку (докладно з тим, хто її створює та її складом можна ознайомитися у пунктах 4-6 розділу 3 Положення), яка впродовж 15 робочих днів проводить розслідування, складає акт спеціального розслідування (додаток 8), акт за формою Н-Н на кожного потерпілого окремо, плани, схеми та фотознімки місця події, протоколи засідань комісії та інші документи (повний перелік документів – у пункті 11 розділі 3 Положення). Строк спеціального розслідування може продовжуватися управлінням освітою максимум на 30 календарних днів. Ця комісія зобов'язана:

- обстежити місце, де стався нещасний випадок, одержати письмові чи усні пояснення від учасників освітнього процесу, працівників закладу освіти, потерпілого або потерпілих (якщо це можливо), опитати осіб – свідків нещасного випадку та осіб, причетних до нещасного випадку;
- з'ясувати обставини та причини настання нещасного випадку;
- визначити, чи пов'язаний нещасний випадок з освітнім процесом;
- встановити осіб, які допустили порушення вимог нормативно-правових актів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- розробити заходи щодо попередження подібних нещасних випадків у майбутньому;
- зустрітися з потерпілими або членами їхніх сімей, розглянути на місці соціальні питання та внести пропозиції про їх вирішення на розгляд відповідних органів, дати роз'яснення потерпілим (їхнім сім'ям) щодо їхніх прав відповідно до чинного законодавства України (пункт 6, 8 розділу 3 Положення).

За рішенням комісії зі спеціального розслідування, якщо є питання, що потребують експертного висновку, утворюється експертна комісія. Письмовий висновок експертної комісії надсилається до голови комісії зі спеціального розслідування (пункт 13 розділу 3 Положення).

Голова комісії зі спеціального розслідування нещасного випадку має право звертатися до закладів охорони здоров'я, закладів судово-медичної експертизи, органів поліції та інших органів із запитом про отримання матеріалів та висновків щодо нещасного випадку, а якщо потрібні висновки спеціального дослідження (експертизи) – після їх завершення (пункт 15 розділу 3 Положення).

Управління освітою, яке утворило комісію зі спеціального розслідування, протягом п'яти робочих днів після закінчення розслідування направляє матеріали:

- органу управління освітою, до сфери управління якого належить заклад освіти;
- керівникові закладу освіти, зі здобувачем (здобувачами) освіти якого стався нещасний випадок;
- первинній профспілковій організації відповідної профспілки або уповноваженим найманими працівниками особі з питань охорони праці (у разі, якщо немає профспілки в закладі освіти);
- органу поліції за місцем настання групового нещасного випадку або нещасного випадку зі смертельним наслідком (пункт 16 розділу 3 Положення).

Керівник закладу освіти, органу управління освітою, іншого державного органу, до сфери управління якого належить заклад освіти, засновник (засновники) приватного закладу освіти зобов'язані протягом п'яти робочих днів після отримання розглянути матеріали спеціального розслідування нещасного випадку і видати наказ (розпорядження) про вжиття запропонованих комісією заходів щодо запобігання подібним випадкам, а також притягнення осіб, які допустили порушення нормативно-правових актів про охорону праці, вимог безпеки проведення освітнього процесу, до відповідальності згідно із чинним законодавством України.

Про виконання заходів щодо запобігання подібним нещасним випадкам керівник закладу освіти письмово повідомляє орган управління освітою, інший державний орган, до сфери управління якого належить заклад освіти, засновника (засновників) закладу освіти (пункт 17 розділу 3 Положення).

За матеріалами [Служби освітнього омбудсмена](#).